

Szép asszonyok egy gazdag házban

A Körszínház bemutatója

NEM BÜSZKÉLKEDHETÜNK azzal, hogy fölöttébb járatosak volnánk a keleti kultúrákban. A kishíján háromezer esztendő s kínai irodalomból Európa legkorábban talán Konfuciusz tanításait fedezte fel: az id számítás eltti els évezred közepe táján keletkezett filozófiát, a patriarkális alapú államrend morálját. A lírából — a konfucianus szem kötetek sorába felvett *Dalok könyvé*n kívül — leginkább a nyolcadik századi Li Taj-po és nyomdokában Po Csü-ji verseit ismerjük. A drámából pedig a *Tou O ártatlan halálát*, a tizenharmadik századi Kuan Han-csing színművét és a *Kréta kör* vándortemáját. Ami a prózát illeti, a Ming-korban már virágzó m faj legjelesebb példaként jegyzik a *Szép asszonyok egy gazdag házban* cím regényt, amely 1964 óta nem egy magyar kiadást is megért.

Az ismeretlen szerző a tizenhatodik században élt, míg m ve a tizenkettedik században a Szung-dinasztia utolsó uralkodójának, Huj-cung császarságának id szakában játszódik. Akik a kínai történelmet közelebb l is tanulmányozták, a keletkezés és a történet ideje között hasonlóságokra figyelmeztetnek. Mind a két kor afféle „ancien régime”, hanyatló hatalmak utóvirágzása, amelynek a Szung uralkodóház esetében a barbár támadás, a regény utolsó lapjain is fel réml tatár pusztítás, az Aranyhorda vet véget, a Mingeknél pedig a mandzsu hódítás.

A „GAZDAG HÁZ” Hszi-men Csingé, a f szer- és gyógyáru-kereskedő, valamint zálogház-tulajdonosé, aki közéleti funkcióikig kapaszkodik fel. Ekképp egy személyben képviseli a kereskedelmi és uzsorát kével összefonódó mandarinizmust. Els feleségének el kel lányt választ, de többi hitvestársa között hajdani prostituált is, szobalány is akad, s különböz el élet, különböz képp özvegységre jutott asszony. A korszak dekadenciájával rokon Hszi-men Csüngnek és családjának sorsa. A ház urának halála után — végakaratóval ellentétben — az utódnak életet adó Nagy-asszony kivételével, háza népe széjjelszóródik. Egyik felesége visszatér a „virágudvarba”, másik újdonsült szeret jével megszökik, a harmadik új házasságra lép, a bajkever Aranylótusz az ifjú Csennel, tulajdon vejével kezd viszonyt. A botrány kipattanásakor a n t eladják, a férfit kidobják a házból, mindketten csúf véget érnek.

Ritka az, aki természetes hallal távozik az él k sorából.

Kit megmérgeznek, kinek a szívet vágják ki, kinek a fejét metszik le, ki pedig felakasztja magát. Er szakos végük eltti azonban vagyonért-rangért törtetnek, ételben-italban dúskálnak. becses ajándékokban, díszes öltözetben lelik kedvüket, s nem utolsósorban hajszolják a gyönyört. A regénynek szinte refrénje a szeretkezés... Akik erotikus érdeklést l vezetve váltottak belé t a *Szép asszonyok egy gazdag házban* körszínházi bemutatójához — amelyért a fordító és átdolgozó Csongor Barnabás, valamint a színre alkalmazó és rendez Kazimir Károly felel — most hoppon maradnak. Nagyobb baj: azok is csalódnak, akiket az írásm vitathatatlan értékei vonzottak.

AZ TERMÉSZETES, hogy a vaskos regény színiváltozata nem tolmácsolhatja a m teljességét. Az adaptáció kezdetben részletr l részletre követi a történeteket. A fiatal Csen felbukkanásától, akinek — lényegében Hszi-men Csing helyét betölt — alakját nem veszi már át, jóval nagyobb léptekkel halad. Egyre hosszabb ugrásokkal még túljut Hszi-men Csing halálán, de Aranylótusz pusztulásánál megáll, úgy a regény háromnegyedénél.

Érthet az is, miért történik így. A regénynek nincs f h - se: a „szép asszonyokról” szól. a Hszi-men Csing köré rendelt, majd egymástól eltávolodó n sorsokról. A dramatizálás azonban f szerepl t választ, s nem Hszi-men Csing, hanem feminista pártfogással Aranylótusz mellett dönt. az a szépség, aki Hszi-men szerelméért és segítségével meggyilkolja egyszer élettársát, feltékenysége újabb vétkekre sarkallja, oktalan kéjvágya Hszi-men Csing vesztét is okozza, végül els férjének fivére boszszút áll Aranylótuszon. Sorsa kerek história, ám az epika még nem dráma. Még ha dia-logizálják is.

Igazat szólva, nem fáradottak sokat azon sem, hogy párbeszédbe foglalják az eseményeket, még kevésbé a jellemzéseket, vagy akár a mondandót. Van narráció b ven, mondanak prologust és epilógust, bemutatkoznak prózában és dalban. Tömérdek „lássuk csak”-kal, egymást vagy önmagukat kérdezet segédmondatokkal tudnak csak tovalendülni a jeleneteken, amelyekbe nemegyszer bele-belekotyog a narrátor. Annyiszor mégsem, hogy a bírósági tárgyalás kommersz fikcióját fenntarthatna. A „stíle” egyetlen példa elég: „Csang úr, Vang úr, Jang úr, Tang úr / Az ember belebolondul.”

Az adaptáció milyensége meghatározza az el adásmódot. Ahol kommentálják a játékot, ott nincs szükség ábrázolásra, csupán jelzésre. Ez azonban nem azonos a kínai színház magasrend stilizációjával, amelyet itt hajlongásokkal, pipiskedésekkel, guguló vagy térdepl kuporgásokkal imitálnak. És az árnyjátékot — a *jing hszit* — idéz sziluetekkel, amelyek a szerelmi aktusokat voltaképp táncmozdulatokba tömörítik.

A szerény kívánalmak szerint az asszony nép hol csivitel, hol sivítózik. Nem *Drahota* Andrea, *Gór Nagy* Mária, *Polónyi Gyöngyi*, *Gelecsényi Sára* és *Dzsupin* Ibolya tehet arról, hogy nincs mit játszaniuk. Annál tisztesebb érdem, hogy

Kishonti Ildikó súlyt ad szerepének, s hogy *Szerencsi* Éva helytáll *Aranylótusz* alakjában. Míg *Bitskey* Tibor Hszi-men Csingje mer ben érdektelen marad. Férfiként n t, n ként férfit formázhat *Konrád* Antal és *Várhegyi* Teréz. Ez kétségkívül halasabb feladat, mint „pozitív” tigrisöl t vagy „negatív” tisztségviselt, vagy akár mesélt t alakítani. Nagyon is értjük azt a mosolygó ironiát, amellyel *Kozák* András remetéje szemléli a fekete-fehér színezés mesét.

Mert az lett a nagyregény b l, amely az erkölcsi gátlástalanságon ítélt, komor realizmusával megborzongott. Mese, tanmese lett, legjobb esetben: afféle bocacciói anekdota. Egy kéjenc rajtaveszt, hogy kalandokra hajtja a vére. S hozzá Kazimir Karoly kínai jelmezekbe öltöztette körszínházi játékbabáit.

Bogácsi Erzsébet